

Nr 223.

Ankom till riksdagens kansli den 26 maj 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i fråga om statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet m. m.

(2:a avd.)

I det följande upptager utskottet till behandling *dels* Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkten 166 av åttonde huvudtiteln framställda förslag om anslag till bidrag till undervisningslokaler m. m. jämte i motionerna II: 216 och II: 220 gjorda yrkanden, *dels* riksdagens år 1938 församlade revisorer i berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1937—30 juni 1938 under ecklesiastikdepartementet, §§ 45 och 46, gjorda framställningar angående byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler vid folkskoleväsendet samt statsbidrag till nybyggnader för folkskoleväsendet, *dels ock* i samband med sistnämnda ärenden i motionerna I: 19 och II: 9 samt I: 4 och II: 12 ävensom II: 36 framställda förslag.

1:o). **Anslag till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.** Kungl. Maj:t har uti propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 (åttonde huvudtiteln, punkt 166, sid. 330—336 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m. för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 8,000,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft *dels* en inom andra kammaren av herr A. Hansson i Rubbestad m. fl. väckt motion (II: 216), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av punkt 166 i åttonde huvudtiteln måtte godkänna de synpunkter, som i motionen anförts,

dels ock en av herrar O. Werner i Höjen och I. Pettersson i Rosta väckt motion (II: 220), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av punkt 166 i åttonde huvudtiteln i vad avser tjänstebostadsbidraget måtte avstyrka, vad skolöverstyrelsen och statskontoret anført rörande ändring av i § 14 mom. 1 kungörelsen nr 45/1936 för ifrågavarande bidrag angivna grunder.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras yrkanden anförda skälen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Genom beslut av 1935 års riksdag godkändes vissa allmänna grunder för statsbidrag till undervisningslokaler m. m. för folkskoleväsendet. Ifrågasvarande statsbidrag utgår jämlikt kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) i form av

- 1) byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler,
- 2) byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler,
- 3) hyresbidrag,
- 4) underhålls- och materielbidrag, och
- 5) tjänstebostadsbidrag.

Anslag för ändamålet har anvisats och utbetalats med i följande tablå intagna belopp:

	Anvisat Kronor	Utanordnat i runt tal Kronor
Budgetåret 1936/37	3,800,000	3,727,200
» 1937/38	7,100,000	7,979,800
» 1938/39	7,500,000	—

Kungl. Maj:ts förslag innebär en av den väntade medelsåtgången betingad anslagshöjning med 500,000 kronor.

Av statsrådsprotokollet inhämtas, att *skolöverstyrelsen* beräknat anslagsbehovet för budgetåret 1939/40 till de ovan under 1)–4) angivna ändamålen till sammanlagt 4,800,000 kronor. Beträffande t j ä n s t e b o s t a d s b i d r a g e t — nu 3,200,000 kronor — har överstyrelsen framlagt förslag om att detsamma skulle inarbetas i statsbidraget till lärarlönerna. Detta skulle ske på så sätt, att statsbidrag till lärarlöner hädanefter skulle utgå med belopp, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan lönen och å andra sidan den med nu utgående tjänstebostadsbidrag reducerade ersättningen för bostadsförmån. Vidare har överstyrelsen ifrågasatt vissa andra, delvis till följd av den av 1937 års riksdag beslutade folkskollärlöneregleringen betingade ändringar i gällande bestämmelser, bland annat slopande av de restriktiva föreskrifterna rörande bidrag till tjänstebostad, som tillkommit utan kostnad för distriktet eller med bidrag av statsmedel, och ökning av statsbidragen till avlöning av lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt till föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor med belopp, motsvarande tjänstebostadsbidrag.

Statskontoret, som i princip tillstyrkt överstyrelsens ifrågasvarande förslag, har emellertid funnit sig böra ifrågasätta, om icke skoldistriktet hädanefter borde bestrida hela kostnaden för bostäder åt lärarna. Mot skolöverstyrelsens beräkningar av anslaget till bidrag till undervisningslokaler hade statskontoret ingen erinran.

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande:

I likhet med statskontoret hade departementschefen intet att erinra mot skolöverstyrelsens anslagsberäkningar beträffande *byggnadsbidrag*, *hyresbidrag* samt *underhålls- och materielbidrag*. För ifrågavarande ändamål skulle således för nästa budgetår erfordras 4,800,000 kronor.

I propositionen nr 174/1935 (sid. 83) hade departementschefen framhållit, att *tjänstebostadsbidraget* borde erhålla provisorisk karaktär. Denna karaktär komme till synes bland annat däri, att bidraget icke bestämts efter dyrortsgruppering. En sådan anordning hade departementschefen nämligen ansett mera ägnad att verka prejudicerande vid en blivande reglering av folkskolläraernas löner. Den sedermera av 1937 års riksdag beslutade löneregleringen för lärarpersonalen vid folk- och småskolor hade icke inneburit någon förändring i fråga om skoldistriktens skyldighet att svara för tjänstebostad eller värdet därav enligt ortens pris. Statsbidrag till lärarlönerna utginge således, oavsett om tjänstebostad tillhandahölls eller icke, med belopp, motsvarande skillnaden mellan avlöningen och ersättning för bostadsförmånen. Sistnämnda ersättning varierade efter hyreskostnaderna å de olika orterna. Vid löneregleringen ifrågasattes ej någon ändring i fråga om tjänstebostadsbidragen.

Departementschefen ville icke förneka, att vissa skäl talade för statskontorets uppfattning om avskaffande av tjänstebostadsbidragen. Skoldistriktens utgifter för övertidsläsning och för kommunala lönetillägg hade genom ovannämnda folkskollärlönerreglering bortfallit, och statens utgifter för folkskoleväsendet hade ökats i en omfattning, som icke torde hava varit förutsedd, då riksdagen år 1935 tagit ställning till frågan om avvägningen av kostnaderna för folkskoleväsendet mellan stat och kommun. Den av statskontoret väckta frågan syntes departementschefen därför förtjänt att närmare övervägas. Under sådana förhållanden borde för närvarande några ändringar av principiell natur icke vidtagas i gällande föreskrifter om tjänstebostadsbidrag. Därest dessa bestämmelser skulle befinnas böra i vissa detaljer ändras och förtydligas på grund av nyssnämnda löneregleringsbeslut, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att med utgångspunkt från överstyrelsens föreliggande förslag i sådant avseende meddela erforderliga föreskrifter.

Anslagsmedlen till tjänstebostadsbidrag för nästa budgetår torde alltså böra beräknas till enahanda belopp som för innevarande budgetår eller till 3,200,000 kronor och förevarande anslag med hänsyn härtill uppföras med $(4,800,000 + 3,200,000 =) 8,000,000$ kronor.

I anledning av vad departementschefen anfört om ett eventuellt avskaffande av tjänstebostadsbidragen har i *motionen II:216* såsom stöd för däri framställt yrkande, bland annat, anförts,

att det syntes vara lämpligt att redan nu på ett tidigt stadium uttala den förhoppningen, att departementschefen vid närmare övervägande av frågan komme till den uppfattningen, att förslaget ej borde realiseras. Det skulle nämligen bliva en stor besvikelse för flertalet skoldistrikt, om de skulle berövas det bidrag till tjänstebostäder, som de under flera år vant sig vid, och särskilt skulle detta kännas hårt för glest bebyggda landsbygdskommuner med flera lärare och få skattekröner. För dessa skoldistrikt har detta bidrag inte så liten betydelse. Ifrågavarande bidrag vore ett viktigt och rätt steg i riktning mot det mål, som man önskade ganska allmänt ute i landsbygdskommunerna, nämligen att staten rätt snart skulle över-

taga samtliga kostnader för folkskoleväsendet. Ett steg tillbaka skulle därför bli en besvikelse och mottagas med ganska stor ledsnad. Följaktligen borde dessa bidrag icke indragas utan allt fortfarande utgå. Då bidragen vidare utan tvekan hade närmare samband med lärarbostäderna, torde det också vara lämpligast, att det bibehölles under nuvarande anslagstitel.

Utskottet.

Emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har departementschefen ansett den av statskontoret väckta frågan om tjänstebostadsbidragets avskaffande förtjänt av närmare övervägande. I de ovannämnda motionerna har med anledning härav framställts förslag, innebärande att riksdagen skulle uttala sig emot en ändring av nuvarande grunder för bidragets utgående. Utskottet inser visserligen, att en minskning av till kommunerna utgående statsbidrag för skolväsendet skulle, såsom motionärerna framhålla, bli en besvikelse för flertalet skoldistrikt; men då utskottet utgår ifrån, att de kommunala intressena ej bli obeaktade vid det övervägande departementschefen förebådat, anser sig utskottet icke kunna tillstyrka, att riksdagen redan nu skulle i princip taga ställning till ifrågavarande spörsmål.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 8,000,000 kronor;

B. att motionerna II: 216 och II: 220, i den mån de icke kunna anses besvarade med vad utskottet ovan anført, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o). **Byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler vid folkskoleväsendet m. m.** Kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) innehåller följande bestämmelser beträffande byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler.

Byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler utgår till skoldistrikt med 150 kronor årligen för varje den 1 juli 1936 befintligt, skoldistriktet tillhörigt klassrum och gymnastikrum, som icke tagits i bruk före den 1 juli 1912, samt för varje klassrum och gymnastikrum, vars uppförande påbörjats men ej färdigstälts före den 1 juli 1936. Statsbidrag för lokal, som färdigstälts före den 1 juli 1936, utgår från och med redovisningsåret 1936/37 till och med det redovisningsår, under vilket tjugofyra år förflutit efter det lokalen först togs i bruk. För lokal, som påbörjats men ej färdigstälts före den 1 juli 1936, utgår statsbidraget under tjugofem redovisningsår, räknat från och med det, under vilket lokalen först togs i bruk. Bidragstiden räknas för samtliga klassrum och gymnastikrum, vilka tillhöra samma skolhusanläggning och äro samtidigt uppförda, från den tidpunkt, då sådan lokal inom anläggningen först togs i bruk. Statsbidrag utgår icke för lokal, som tillkommit utan kostnad för skoldistriktet. För lokal, till vars uppförande utgått bidrag av statsmedel, utgår statsbidrag med så stor andel av eljest utgående bidrag, som länsstyrelsen vid

prövning finner svara mot skoldistriktets egen andel i kostnaden. Bidrag utgår allenast för lokal, som användes för sitt ändamål, dock att, om lokalen varit i bruk endast under en del av redovisningsåret, bidrag för det året utgår oavkortat. Såsom villkor för utgående av här ifrågavarande byggnadsbidrag gäller, att folkskolinspektören vitsordat, att lokalen är behövlig och tjänlig för sitt ändamål samt försedd med erforderliga inventarier.

Under ecklesiastikdepartementet, § 45, i sin ovannämnda berättelse, hava *statsrevisorerna* fäst uppmärksamheten å vissa förhållanden beträffande byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler (Del I sid. 213—219).

Revisorerna hava bland annat erinrat, att enligt 1935 års riksdagsbeslut förutom nyssnämnda byggnadsbidrag utgå jämväl byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, hyresbidrag, underhålls- och materielbidrag samt tjänstebostadsbidrag. Bidrag till samtliga dessa ändamål skulle utgå från ett gemensamt anslag till »Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.». Revisorerna hava konstaterat, att då någon föreskrift icke lämnats om utgifternas uppdelning å olika anslagsposter, ett flertal länsstyrelser icke ansett sig böra uppdelna utgifterna å anslaget på olika slag av statsbidrag utan redovisat samtliga utgifter i en klumpsumma. Vidare hava revisorerna framhållit, att en viss osäkerhet syntes råda angående rätten till byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler. Sålunda hade inom riksräkenskapsverket framställts ett stort antal anmärkningar mot länsstyrelsernas beslut angående tillerkännande av dylikt bidrag. Anmärkningarna hade i huvudsak riktats mot att länsstyrelserna tillerkänt skoldistriktet byggnadsbidrag för undervisningslokaler i skolbyggnader, uppförda före den 1 juli 1912, men efter nämnda tidpunkt om- eller tillbyggda.

Revisorerna hava i ärendet uttalat huvudsakligen följande:

Bidragsperioden för byggnadsbidrag för redan befintliga lokaler kan uppgå till ända till 25 år. Ett beslut angående bidrag för ett klassrum medför sålunda en utgift för statsverket intill ($25 \times 150 =$) 3,750 kronor. Statsverkets sammanlagda kostnad för byggnadsbidrag till redan befintliga undervisningslokaler har också uppskattats till ett så avsevärt belopp som 27,000,000 kronor.

Med hänsyn till de betydelsefulla ekonomiska konsekvenser, som ett beslut om beviljande av bidrag av förevarande slag sålunda medför för statsverket, hade det varit att förvänta, att grundliga undersökningar föregått myndigheternas beslut angående beviljandet av dylikt bidrag. Det vill emellertid synas — särskilt med hänsyn till det stora antal anmärkningar som förekommit mot besluten — att åtskilligt brustit i berörda hänseende.

Revisorerna hava för att erhålla en uppgift angående utgifternas fördelning å de skilda slagen av statsbidrag måst verkställa en tidsödande utredning, enär i länsstyrelsernas räkenskaper någon sådan uppdelning i allmänhet ej förekommit. För ernående av en tillfredsställande redovis-

ning torde det vara erforderligt, att länsstyrelserna för framtiden anmodas att redovisa ifrågavarande anslag i anslutning till den uppställning, som lagts till grund för anslaget beräkning.

Yttranden hava avgivits av *statskontoret*, *riksräkenskapsverket* och *skolöverstyrelsen* (Del II sid. 197—202). I anledning av revisorernas ovan nämnda uttalande har *skolöverstyrelsen* framhållit bland annat följande.

I anledning av besvärärenden, över vilka överstyrelsen anbefallts avgiva underdåniga yttranden, har överstyrelsen måst taga ställning till vissa konkreta fall, vilka förefalla att åtminstone delvis vara likartade med dem, som föranlett de omnämnda anmärkningarna från riksdagens revisorers sida.

Överstyrelsen tillåter sig erinra om ett dylikt utlåtande, som avgavs den 23 februari 1937 i anledning av Envikens skoldistrikts besvär över länsstyrelsens i Falun beslut att vägra distriktet statsbidrag till vissa befintliga skollokaler.

I detta utlåtande framhöll överstyrelsen bland annat, att, enligt föreskrifterna i § 11 mom. 3 i kungörelsen nr 45/1936, skall för samtliga klassrum och gymnastikrum, vilka tillhöra samma skolhusanläggning och äro samtidigt uppförda, tiden för bidrags utgående beräknas med hänsyn till den tidpunkt, då sådan lokal inom anläggningen först togs i bruk. Denna bestämmelse syntes i vissa fall hava givit anledning till olika tolkningar, då det gällt att avgöra, vilka klassrum och gymnastikrum, som skola anses vara statsbidragsberättigade i skolhus, som uppförts före den 1 juli 1912, men i vilka ett eller annat dylikt rum tillkommit genom skolbyggnadens förändring vid en senare tidpunkt. Överstyrelsen förklarade sig känna en viss tveksamhet vid ståndpunktstagandet i sådana fall, där tvist uppstått, huruvida och från vilken tidpunkt skoldistrikt kunde vara berättigat erhålla statsbidrag för klassrum och gymnastikrum, som anordnats i den 1 juli 1912 befintliga skolhus genom därefter vidtagna förändringar av desamma.

Efter övervägande hade överstyrelsen emellertid ansett sig böra som sin mening uttala, att, om i ett skolhus, uppfört före den 1 juli 1912, funnits sådant oanvänt utrymme, som senare genom vissa mindre arbeten, till exempel genom uppsättande av en vägg, upptagande av fönster, utförande av inredningsarbeten, såsom invändig brädfodring och målning eller dylikt, kunnat apteras till klassrum eller gymnastikrum, borde statsbidrag enligt § 11 i förut åberopade nådiga kungörelse icke utgå.

I sådana fall åter, där dylik undervisningslokal tillkommit genom verklig om- eller tillbyggnad, borde skoldistrikt vara berättigat till statsbidrag. Till sådan ombyggnad syntes enligt överstyrelsens uppfattning böra räknas sådana förändringar, varigenom nya undervisningslokaler av ifrågavarande slag tillkommit genom utökning av byggnadskroppens storlek. Vidare ansåg överstyrelsen, att, då i ett skolhus, som uppförts före den 1 juli 1912, funnits tjänstebostäder, vilka vid en senare tidpunkt tagits i anspråk för anordnande av nya lärosalar eller gymnastikrum, varigenom skoldistriktet påtagit sig kostnader icke blott för dessa undervisningslokalers iordningställande utan jämväl för anskaffande av nya tjänstebostäder, statsbidrag av här ifrågavarande slag borde utgå för de efter den 1 juli 1912 tillkomna undervisningslokalerna. Detsamma gällde, då ett skoldistrikt efter sistnämnda tidpunkt låtit omändra till en skolanläggning hörande särskilt bostadshus till undervisningslokaler.

Överstyrelsen tillstyrkte med i huvudsak den nu anförda motiveringen bifall till ett par av de i besvären framställda yrkandena men avstyrkte andra. Genom nådigt utslag den 21 september 1937 fann Kungl. Maj:t ej skäl att göra ändring i länsstyrelsens beslut. Det torde sålunda få anses vara fastslaget, att statsbidrag icke kan utgå till nya klassrum och gymnastikrum, som tillkommit på sätt, överstyrelsen här ovan angivit.

Överstyrelsen grundade sitt ovan angivna ståndpunktstagande bland annat på den uppfattningen, att avsikten med riksdagens beslut om statsbidrag till redan befintliga undervisningslokaler varit att lätta trycket i allmänhet av kommunernas utgiftsbördor för skolväsendet och alltså att giva visst understöd även i sådana fall, där kommunerna genom om- och tillbyggnader för anskaffande av erforderliga nya undervisningslokaler nödgats påtaga sig betydande kostnader, för vilkas gäldande amorteringslån i vissa fall måst upptagas. Överstyrelsen fann, sedan riksdagen godtagit förut omnämnda grunder för statsbidrags utgående, sin ståndpunkt så mycket mer följdriktig, som det framstod såsom uppenbart, att anskaffning av behövliga undervisningslokaler genom uppförande av nybyggnader skulle hava kommit att draga väsentligt större kostnader.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *K. A. Johanson m. fl.* (I: 4) och den andra inom andra kammaren av herr *J. A. Persson* i Tidaholm *m. fl.* (II: 12), vari hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva, att riksdagen funnit bestämmelserna angående bidrag till byggnader för folkskoleväsendet böra ändras i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels ock två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *K. W. Bodin* och *J. Sandén* (I: 19) och den andra inom andra kammaren av herr *H. Hallén m. fl.* (II: 9), vari yrkats, att riksdagen måtte besluta, att byggnadsbidrag å 150 kronor må utgå även för klassrum och gymnastikrum, som tillkommit genom t. ex. förändring av tjänstebostad eller inredning av vindsvåning till undervisningslokal, och att § 11 mom. 3 i kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) i följd därav förtydligas på så sätt, att det klart framgår, att rätten till byggnadsbidrag skall vara beroende av lokalens och icke byggnadens ålder.

I den mån redogörelse i det följande ej lämnas för de skäl, som anförts till stöd för de motionsvis framställda yrkandena, får utskottet hänvisa till motionerna I: 4 och II: 9.

Till stöd för det i motionerna I: 4 och II: 12 framställda yrkandet har i motionen I: 4 anförts bland annat:

Vid tillämpningen av de av 1935 års riksdag beslutade grunderna för statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet hade i visst avseende yppat sig förhållanden, som syntes nödvändiggöra ett förtydligande från riksdagens sida. Härmed åsyftades frågan om statsbidrag till sådana vid statsbidragsbestämmelsernas ikraftträdande redan befintliga un-

dervisningslokaler, som anskaffats efter den 1 juli 1912 genom om- eller tillbyggnad av tidigare i bruk tagna skolhus. Genom avgörandet i ett besvärsmål, som funnes refererat i regeringsrättens årsbok 1937, nr 44, hade statsbidrag befunnits *icke* skola utgå till kostnaderna för vissa dylika lokaler. Med stöd härav hade också statsbidrag, som i många liknande fall redan utbetalats för redovisningsåret 1936—1937, återkrävts av riksräkenskapsverket.

Nämnda avgörande av regeringsrätten syntes utgå ifrån att statsbidragsbestämmelserna i fråga om redan befintliga undervisningslokaler övertalade icke medgäve statsbidrag till sådan lokalanskaffning, som skett visserligen inom den enligt dessa bestämmelser gällande tidsperioden men icke genom nybyggnad utan genom om- eller tillbyggnad av äldre skolhus, tillkomna före ingången av sagda period. Både den länsstyrelse, vars beslut målet gällde, och statskontoret, vars utlåtande inhämtats av regeringsrätten, hade uttalat sig i sådan riktning angående statsbidragsbestämmelsernas innebörd. I fråga om de skäl, som av dem anförts till stöd för denna tolkning av statsbidragsbestämmelserna, torde få hänvisas till referatet i regeringsrättens årsbok. Beträffande statskontorets argumentering borde dock nämnas, att densamma väsentligen utgått från ett uttalande i det för statsbidragsbestämmelserna grundläggande sakkunnigbetänkandet, varav statskontoret ansett sig kunna sluta, att enligt de sakkunnigas mening *byggnadens* — och icke den enskilda lokalens — ålder borde vara avgörande för rätten till bidrag.

Den omförmälda begränsningen av statsbidragsrätten förefölle sakligt sett alldeles orimlig. Det hade visat sig, att den drabbade en mycket anseelig del av lokalanskaffningen för folkskoleväsendet under den ifrågavarande perioden. För många skoldistrikt hade frågan ej ringa ekonomisk betydelse. Någon anledning funnes säkerligen icke att antaga, att bidragsbestämmelsernas tillämpning för här avsedda fall skulle i nämnvärd mån betyda större bidrag än de verkliga kostnaderna. Däremot kunde man tvivelsutan visa på många dylika fall, där lokalanskaffningen dock dragit så anseeliga kostnader, att bidrag härtill måste anses fullt ut lika behövliga som till nybyggnadskostnader. Det syntes påtagligt, att bidragssystemet, om dessa fall uteslötes, finge en vida mer irrationell verkan, än om de medtoges. Frågan tillspetsades ytterligare, om man besinnade, att skoldistriktet ju omöjligt kunnat förutse, att sättet för lokalanskaffningen skulle framdeles kunna bli avgörande för statsbidragsrätten. Man kunde peka på fall, där vid besluten om lokalanskaffningen alternativa förslag förelegat, avseende det ena nybyggnad och det andra om- eller tillbyggnad, och där man på fullt giltiga skäl stannat för det senare alternativet. Där valet av detta alternativ betytt en fullt tillfredsställande lösning av den aktuella lokalfrågan till mindre kostnad för det allmänna, än nybyggnad skulle hava inneburet, måste det förefalla så mycket mera orimligt att skoldistriktet nu — just därför att det valt detta alternativ — skulle bli utan statsbidrag som det eljest kunnat erhålla.

Det borde också erinras, att skolöverstyrelsen, vars utlåtande likaledes inhämtats i det omförmälda besvärsmålet och som därvid tydligen utgått från sakliga synpunkter på frågan, uttalat sig för en helt annan tillämpning av bidragsgrunderna i förevarande hänseende än den som regeringsrättens avgörande syntes betyda. Innebörden av dess ståndpunkt i frågan syntes sammanfattningsvis kunna sägas vara, att statsbidrag borde utgå

för anordnande av lärosalar och gymnastikrum i här avsedda fall, så framt icke anordnandet endast bestått i att utrymmen, som förut ej använts till sådana lokaler, apaterats för ändamålet genom inrednings- eller därmed jämförliga mindre arbeten. En tillämpning av bidragsgrunderna enligt den ståndpunkt skolöverstyrelsen intagit i berörda besvärsmål syntes bäst motsvara syftet med ifrågavarande statsbidrag. Då emellertid en dylik tillämpning icke numera torde kunna komma till stånd utan ett förtydligande av bidragsbestämmelserna, syntes riksdagen böra taga initiativ härtill. Ett dylikt förtydligande borde givetvis så avfattas, att skoldistriktet ägde utbetala bidrag i samma utsträckning, som om bestämmelser av åsyftade innebörd hade gällt alltifrån bidragssystemets införande.

I motionen II:9 har till stöd för det i motionerna I:19 och II:9 framställda förslaget anförts bland annat följande.

Regeringsrättens stränga tolkning av bestämmelserna angående byggnadsbidrag hade åstadkommit en betydande irritation ute i skoldistriktet. För många distrikt skulle förlusten av de beräknade bidragen bli synnerligen kännbar. Detta gällde särskilt de distrikt, som under åren närmast före författningens ikraftträdande inrett eller uppfört nya undervisningslokaler. Om distrikt före den 1 juli 1936 påbörjat förändring av tjänstebostad till klassrum och detta tagits i bruk höstterminen 1936, skulle detta bli alldeles särskilt illa ställt, då ju distriktet icke vid oförändrad tillämpning av nuvarande bestämmelser skulle erhålla något statsbidrag men däremot kunnat erhålla sådant, om byggnadstillstånd sökts enligt § 3 i författningen.

Utskottet har i vederbörlig ordning anhållit om uppgift från riksräkenskapsverket angående inom ämbetsverket framställda anmärkningar rörande utbetalda byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler samt de skäl, på vilka dessa anmärkningar äro grundade. Riksräkenskapsverket har till utskottet överlämnat en promemoria i ämnet, vilken i transumerade delar är såsom *Bilaga* fogad vid detta utlåtande.

I anledning av vad revisorerna anført angående länsstyrelsernas redovisning av anslaget till bidrag till undervisningslokaler utgår utskottet ifrån att Kungl. Maj:t redan har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, varför utskottet icke anser revisorernas ifrågavarande uttalande påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet.

Vidkommande de motionsvis framställda yrkandena får utskottet erinra, att jämlikt gällande bestämmelser angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (kungörelsen 45/1936) utgå enligt i kungörelsen intagna bestämmelser dels byggnadsbidrag till nya undervisningslokaler, som kommit till utförande efter den 1 juli 1936, dels byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler för varje den 1 juli 1936 befintligt, skoldistriktet tillhörigt klassrum eller gymnastikrum, som icke tagits i bruk före den 1 juli 1912, dels ock byggnadsbidrag för byggnadsarbeten, utförda efter den 1 juli 1936, varigenom nya för undervisningen avsedda

lokaler utvinnas. Enligt regeringsrättens i det föregående berörda utslag och i enlighet med den tolkning riksräkenskapsverket i sina framställda anmärkningar givit detsamma har statsbidrag emellertid ansetts icke kunna utgå för sådana klassrum eller gymnastikrum, vilka äro belägna i skolhus uppförda före den 1 juli 1912 men som tillkommit genom senare vidtagen om- eller tillbyggnad. Genom den tolkning regeringsrätten givit bestämmelserna på hithörande område har sålunda, såsom framgår av omfattningen av de utav riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna mot utbetalta statsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, dylikt bidrag ansetts icke författningsenligt kunna utgå för ett synnerligen stort antal klassrum och gymnastikrum, vilka under tiden den 1 juli 1912—den 30 juni 1936 utvunnits genom till- och ombyggnadsarbeten å skolhusbyggnader, uppförda före den 1 juli 1912. Utskottet finner det icke vara i god överensstämmelse med författningens syftemål att förvägra skoldistriktens statsbidrag för det stora antal klassrum eller gymnastikrum, vilka under tiden den 1 juli 1912—den 30 juni 1936 på skoldistriktens bekostnad tillkommit genom omfattande om- eller tillbyggnadsarbeten av de före den 1 juli 1912 uppförda skolhusbyggnaderna. Utskottet anser för den skull erforderligt, att beträffande de nuvarande författningsbestämmelserna rörande statsbidrag av ifrågavarande slag, sådan ändring vidtages, att skoldistriktet må kunna komma i åtnjutande av statsbidrag jämväl för sådana klassrum och gymnastikrum, vilka äro belägna i skolhus, uppförda före den 1 juli 1912 men som tillkommit genom senare vidtagen verklig om- eller tillbyggnad av skolhusbyggnaden. Beträffande den nu ifrågasatta författningsändringen får utskottet i övrigt hänvisa till vad skolöverstyrelsen i sitt här ovan intagna utlåtande anfört rörande överstyrelsens tolkning av de nu gällande bestämmelserna om statsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler. Den ståndpunkt, skolöverstyrelsen här intagit, synes utskottet i huvudsak kunna läggas till grund för en ändring av de nuvarande bestämmelserna i ämnet.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 4 och II: 12 samt I: 19 och II: 9, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga sådana ändringar av gällande bestämmelser rörande byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, att dylikt bidrag må kunna utgå till skoldistrikt i den vidsträcktare omfattning utskottet i det föregående angivit.

3:o). **Statsbidrag till nybyggnader för folkskoleväsendet.** Under ecklesiastikdepartementet, § 46, hava revisorerna gjort vissa uttalanden rörande statsbidrag till nybyggnader för folkskoleväsendet. (Del I sid. 219—226.)

Revisorerna hava sammanfattat sina iakttagelser på följande sätt:

Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, uppskattades i samband med statens övertagande av vissa utgifter för folkskoleväsendet kostnaderna för behövliga skollokaler under närmast följande tioårsperiod till approximativt 20,000,000 kronor, av vilket belopp staten skulle bidra med 75 procent eller 15,000,000 kronor. Visserligen uttalade föredragande departementschefen vid framläggandet av proposition till 1935 års riksdag om statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet, att det vore ogörligt att på förhand beräkna anslagsbehovet men att staten likväl hade i sin hand möjlighet att reglera nybyggnadsverksamhetens omfattning och därmed även tillse att kostnaderna skäligen anpassades efter vad statsbudgeten kunde bära.

Emellertid har det visat sig, att anspråken på nya undervisningslokaler tagit en sådan omfattning, att redan efter två budgetår bidrag beviljats å kostnadsbelopp, vilka betydligt överstiga vad som vid tidpunkten för statens övertagande av dessa utgifter beräknades för den närmaste tioårsperioden. Sålunda har Kungl. Maj:t under budgetåret 1936/37 beviljat statsbidrag till 51 byggnadsföretag beräknat å en högsta kostnadssumma av sammanlagt 4,635,967 kronor. Motsvarande siffror för budgetåret 1937/38 voro respektive 131 och 13,361,044 kronor 50 öre samt för tiden 1 juli—31 oktober 1938 52 och 5,885,904 kronor. På Kungl. Maj:ts prövning beroende ansökningar om byggnadsbidrag till skolbyggnader uppgingo den 1 november 1938 till 100, representerande en kostnadssumma av ungefär 15,000,000 kronor. Av dessa ansökningar har skolöverstyrelsen hittills tillstyrkt 32 företag med en högsta kostnadssumma av 2,742,340 kronor, varå statsbidrag må beräknas.

Beträffande statsbidrag, som beviljas av länsstyrelserna, äro motsvarande siffror för budgetåret 1936/37 31 företag respektive 118,761 kronor 44 öre, för budgetåret 1937/38 52 företag respektive 265,486 kronor 82 öre samt för tiden 1 juli—31 oktober 1938 26 företag respektive 120,446 kronor 79 öre.

Byggnadsbidrag till nya undervisningslokaler har sålunda beviljats till sammanlagt 343 byggnadsföretag med en fastställd högsta kostnadssumma av tillhopa 24,387,610 kronor 55 öre. Av nämnda byggnadsföretag och kostnadssumma belöpa sig 33 respektive 10,690,526 kronor 50 öre på städerna och 310 respektive 13,697,084 kronor 5 öre på landsbygden. Enligt statistisk årsbok för år 1938 utgjorde antalet barn i skolåldern vid mitten av år 1935 217,237 i städerna och 574,901 å landsbygden.

Vidare må i detta sammanhang omnämnas, att från anslaget till kommunala beredskapsarbeten anvisats bidrag till skolbyggnader vid folkskoleväsendet under budgetåret 1936/37 till 22 byggnadsföretag med sammanlagt 433,545 kronor, beräknat å en kostnadssumma av 532,900 kronor, samt under budgetåret 1937/38 till 1 byggnadsföretag med 146,030 kronor, beräknat å en kostnadssumma av 162,250 kronor.

Med hänsyn till de stora kostnader, som sålunda komma att för framtiden vila å staten för uppförande av nya undervisningslokaler vid folkskoleväsendet, hava revisorerna ansett sig böra ägna uppmärksamhet åt frågan om statens bidrag till nya skolhus och en del därmed sammanhängande spörsmål, vilka synas vara av beskaffenhet att påkalla riksdagens uppmärksamhet.

Vid sin granskning hava revisorerna iakttagit, hurusom de nuvarande bestämmelserna angående statsbidrag till skolbyggnader medfört, att för samma nettoutrymme ekonomiskt mera bärkraftiga skoldistrikt med anspråk på högre byggnadsstandard ifråga om sina skolhus erhållit byggnadsbidrag med proportionsvis högre belopp än mindre välsituerade skoldistrikt med lägre byggnadsstandard. Förmögnare skoldistrikt hava även ansett sig kunna inreda ett flertal specialrum av olika slag m. m., varå statsbidrag erhållits, medan fattigare skoldistrikt icke haft råd att utrusta sina skolbyggnader med dylika utrymmen. På grund av frånvaron av maximerande bestämmelser beträffande de byggnadskostnader, för vilka statsbidrag må utgå, hava statsbidragen för dessa byggnader i skoldistrikt, där kvalitetsfordringarna å undervisningslokaler varit synnerligen höga, kommit att ökas på ett sätt, som från början näppeligen torde hava beräknats.

Enligt de nuvarande statsbidragsbestämmelserna utgår för närvarande ej något statsbidrag för reparation av skolbyggnader. Detta har medfört, att skoldistrikt i stället för att genom reparation iståndsätta en skolhusanläggning vidtagit nybyggnad, för vars uppförande statsbidrag kunnat erhållas. Ett dylikt tillvägagångssätt måste givetvis ur det allmännas synpunkt bliva mera kostsamt än att iståndsätta den äldre byggnaden, under förutsättning att sistnämnda byggnad i övrigt varit tjänlig för sitt ändamål.

Handläggningen av byggnadsärendena företer enligt revisorernas mening åtskilliga brister. Sålunda har det inträffat, att tomt inköpts och ritningar uppgjorts för höga kostnader, varefter det visat sig, att skolorganisationen ej kunnat godkännas eller ritningen icke överensstämt med de krav, som vederbörande myndigheter ansett sig böra ställa på densamma, varför hela byggnadsfrågan måst från början upptagas till förnyad dyr och omständlig behandling. Sålunda hava revisorerna uppmärksammat fall, då skoldistrikt låtit uppgöra ritningar till skolhusbyggnader, vilka sedermera icke kommit till utförande på grund av de höga byggnadskostnaderna. I ett sådant fall hava utgifterna för uppgörandet av ritningar medfört kostnader för distriktet, motsvarande en uttaxering inom kommunen med nära 3 kronor per skattekrona.

Tiden för byggnadsärendenas behandling hos myndigheterna har, enligt vad revisorerna inhämtat, varierat mellan 5 månader och två år, vilket i allmänhet berott på otillräcklig arbetskraft hos skolöverstyrelsen för granskning av ritningar m. m. Detta dröjsmål med ärendenas handläggning har för skoldistriktet medfört vissa olägenheter. Sålunda har inträffat, att de vid byggets planläggning beräknade kostnaderna sedermera på grund av prisökning m. m. ökats och icke kunnat läggas till grund vid statsbidragets beräkning. I anledning härav har byggnadsfrågan måst ånyo upptagas till behandling och tilläggsbidrag beviljas.

Länsstyrelsen äger fastställa den högsta kostnadssumman, varå statsbidrag beviljas i de fall, där kostnaden för skolbyggnaden beräknas uppgå till högst 10,000 kronor. Av utredningen framgår att antalet byggnadsföretag, angående vilka länsstyrelsen fastställt den högsta kostnadssumman, avsevärt ökats. Skolöverstyrelsen har framhållit, att överstyrelsen saknar närmare kännedom om i vilken utsträckning länsstyrelserna bevilja dylika bidrag. Genom denna länsstyrelsernas befogenhet att inom en viss kostnadsram bevilja byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler försvåras ofta möjligheten att i samband med behandlingen av större byggnadsföretag omorganisera skoldistriktet på ett mera ändamålsenligt sätt, när organisationen

genom de tidigare av länsstyrelsen godkända mindre byggnadsföretagen i viss mån fastlåsts. Det måste fördenskull ifrågasättas, om det kan anses lämpligt, att olika myndigheter besluta i dessa byggnadsfrågor, då därigenom svarigheter givetvis måste uppstå att erhålla överblick och enhetlig behandling av dessa ärenden.

Slutligen vilja revisorerna framhålla, att den nu gällande bestämmelsen om bidrag med 75 procent av byggnadskostnaderna, fördelat på 25 år, i många fall föranlett skoldistriktet till väl optimistiska kalkyler beträffande den ekonomiska innebörden av de förmåner, som sålunda stå dem till buds.

Den pågående stegringen av utgifterna för skolhusbyggnadet och de förhållanden, som därmed hava samband, finna revisorerna vara av den betydelse, att de velat bringa de gjorda iakttagelserna till riksdagens kännedom.

Yttranden hava avgivits av *statskontoret*, *riksräkenskapsverket* och *skolöverstyrelsen* (Del II, sid. 202—212).

Statskontoret har anfört bland annat följande:

Vidkommande de av revisorerna gjorda iakttagelserna och påpekandena får statskontoret uttala, att det torde få anses önskvärt, om maximerande bestämmelser ifråga om byggnadskostnaderna kunde föreskrivas. Även utan dylika bestämmelser borde emellertid kunna förutsättas, att vid den byggnadssakkunniga prövning, som ifrågavarande ärenden underkastas, tillsyn utövas däröver, att byggnadskostnaderna per ytenhet hållas inom rimliga gränser.

Likaledes torde få förutsättas, att folkskolinspektörernas granskning av dessa ärenden skall förebygga, att skoldistriktet i onödan tillgodose föreliggande lokalbehov genom nybyggnad med statsbidrag i stället för att genom icke statsbidragsberättigande reparationer bereda tillgång till erforderliga lokaler i redan befintlig skolbyggnad.

Att skoldistrikt kan förorsakas dryga kostnader för ritningar till en skolhusanläggning, som distriktet sedermera av kostnadsskäl icke kan bringa till utförande, torde icke kunna anses vara en omständighet, som bör föranleda till vidtagandet av särskilda åtgärder från statsmyndigheternas sida. Detta lär även gälla beträffande det i ärendet omförmälda förhållandet, att gällande statsbidragsbestämmelser i många fall föranlett skoldistriktet till väl optimistiska ekonomiska kalkyler.

I sitt betänkande (sid. 76) yttrade folkskolesakkunniga, bland annat, att det borde åligga folkskolinspektören att undersöka, huruvida den planerade skolanläggningen vore av behovet påkallad samt om dess uppförande vore ägnat att befrämja skolväsendets planmässiga och ändamålsenliga utveckling icke endast med hänsyn till förhållandena i det skoldistrikt, där byggnaden skulle uppföras, utan även med beaktande av skolförhållandena i angränsande skoldistrikt. Detta finge anses vara av synnerlig vikt för befrämjande av rationaliseringssträvandena.

Skolöverstyrelsen har yttrat bland annat:

Riksdagens revisorer framhålla, att statsbidrag för närvarande icke utgår till reparationer av skolbyggnader, vilket medfört, att skoldistrikt i stället för att genom reparation iståndsätta en skolhusanläggning uppfört nybyggnad, vartill statsbidrag kunnat erhållas, ett tillvägagångssätt, som ur det allmännas synpunkt blivit mer kostsamt än att iståndsätta den äldre byggnaden.

I anledning härav vill överstyrelsen erinra därom, att överstyrelsen vid sin handläggning av ärenden rörande statsbidrag till nybyggnader alltid undersöker, om de gamla skolbyggnaderna kunna iståndsättas, så att de för framtiden kunna tagas i anspråk för undervisningsändamål. Det säger sig självt, att överstyrelsen icke kan genom någon sin ledamot eller genom sitt byggnadssakkunniga biträde på ort och ställe utföra dessa undersökningar, utan överstyrelsen måste grunda sitt ställningstagande på de intyg och värderingar, som anskaffas genom de lokala skolmyndigheternas försorg. Överstyrelsen kan därför icke på grund av egen erfarenhet påstå, att fall icke förekommit, då gammalt skolhus, som genom reparation kunnat försättas i för framtiden användbart skick, blivit ersatt med nybyggnad. Men överstyrelsen anser sig dock hava sannolika skäl för det antagandet, att, om dylikt tillvägagångssätt förekommit, så skett endast i ett eller annat undantagsfall. Kommunernas egna utgifter för uppförande av en ny skolbyggnad bliva nämligen särskilt i de fall, då medel till byggnadsföretagets utförande måste helt eller delvis upplånas, så betydande, att enbart däri ligger en viss garanti för att mindre nödvändiga nybyggnadsföretag icke beslutas.

Beträffande handläggningen av byggnadsärendena yttra riksdagens revisorer, att den förete åtskilliga brister. I detta avseende anföres, att det inträffat, att tomt inköpts och ritningar uppgjorts för höga kostnader, varefter det visat sig, att skolorganisationen ej kunnat godkännas eller att ritningen icke överensstämde med de krav, som vederbörande myndigheter ansett sig böra ställa på densamma, varför hela byggnadsfrågan måst från början upptagas till förnyad dyr och omständlig behandling.

I anledning av detta revisorerernas uttalande tillåter sig överstyrelsen lämna en summarisk redogörelse för det sätt, på vilket överstyrelsen handlägger här ifrågakvarande ärenden.

Då ansökning om statsbidrag till skolbyggnader inkommit, undersöker överstyrelsen så noggrant som ske kan skolväsendets organisation och barnantalet inom vederbörande skoldistrikt i dess helhet eller, då fråga är om stora skoldistrikt, den del av detsamma, som beröres av det föreslagna byggnadsföretaget, antingen i avsikt att utrona, dels huruvida sådan centralisering, som kan komma att hava inverkan på det planerade skolhusbygget, kan förutses, dels huruvida de befintliga skollokalerna äro av sådan beskaffenhet, att de kunna repareras och nybyggnad därigenom undvikas. I sistnämnda avseende fordrar överstyrelsen, att intyg av länsarkitekten eller annan byggnadssakkunnig person skall företes rörande de förutvarande lokalernas beskaffenhet.

Vidare granskas ritningar och kostnadsberäkningar av överstyrelsens byggnadssakkunniga biträde, varvid undersökes, huruvida onödigt hög byggnadsstandard är föreslagen, i vilket fall anmärkning göres och lämplig nedskärning av kostnadsberäkningarna föreslås. Å andra sidan prövas ock, huruvida den föreslagna byggnaden kan anses vara tillräcklig solid med hänsyn till konstruktion och byggnadsmaterial. Överstyrelsen har så till exempel förklarat sig icke kunna tillstyrka, att skolhus med väggar av bräder och sågspånsfyllning komma till utförande med bidrag av statsmedel, och Kungl. Maj:t har godkänt denna överstyrelsens uppfattning.

Vid behandlingen av ansökningarna finner överstyrelsen icke sällan, att de föreslagna byggnaderna äro för stora i förhållande till barnantalet, varvid nedskärning av byggnadsprogrammet föreslås, eller ock, att byggnadens planlösning är oekonomisk, varvid anvisningar givas om en bättre

disposition. Genom dylika åtgärder uppnås avsevärda besparingar i byggnadskostnaderna. I vissa fall har överstyrelsen även funnit föreslagna skolbyggnader onödiga. Statsbidrag har givetvis då avstyrkts.

I andra fall kan det befinnas, att vissa skolor inom distriktet böra indragas och barnen hänvisas till den skola, för vilken nybyggnad är ifrågasatt. En sådan av överstyrelsen föreslagen centralisering kan någon gång, ehuru ytterst sällan, medföra, att den av skoldistriktet företedda byggnadsplanen måste något utökas. En dylik åtgärd medför dock, att det allmännas utgifter för skolväsendet under framtiden i stort sett bliva mindre än om skoldistriktets plan följdes.

I ett stort antal fall äro de planer och handlingar, på vilka statsbidragsansökningarna grunda sig, bristfälliga och i behov av omarbetning eller komplettering, varför nya uppgifter måste infordras eller ansökningshandlingarna i sin helhet återremitteras till respektive skoldistrikt. Mången gång äro ritningarna uppgjorda av person utan arkitektutbildning eller av arkitekt utan erfarenhet om skolbyggnaders planläggning, varför ändringar måste göras för åstadkommande av bättre planlösning och lägre byggnadskostnader. I detta sammanhang anser sig överstyrelsen även böra meddela, att överstyrelsen låtit utarbeta samt till folkskolinspektörer och skoldistrikt utsända såväl blanketter som promemorior, så att de uppgifter, som äro erforderliga för ansökningarnas bedömande, skola kunna lämnas redan i samband med ansökningarnas ingivande.

Sedan ärendena på i huvudsak här ovan angivet sätt granskats, överlämnas de till Kungl. Maj:t med underdånigt utlåtande och förslag, varvid statsbidrag tillstyrkes eller avstyrkes allt efter ärendets beskaffenhet. I vissa fall påyrkas avdrag på grund av att byggnadsplanen upptager för stora eller eljest icke statsbidragsberättigade utrymmen eller därför, att gammal skolbyggnad finnes, som visserligen icke längre bör användas för undervisningsändamål, men som kan tagas i anspråk för andra, t. ex. kommunala uppgifter, eller som har ett visst, av sakkunnig person vitsordat rivningsvärde. Icke sällan föreslås, att, om statsbidrag beviljas, av överstyrelsen såsom nödvändiga ansedda förbättringar i fråga om lokalernas disposition eller i andra avseenden skola av skoldistrikten iakttagas vid byggnadsarbetenas utförande.

Byggnadsärendena underkastas alltså en mycket ingående granskning, innan de överlämnas till Kungl. Maj:t för prövning och avgörande.

Beträffande därefter tiden för byggnadsärendenas behandling hos myndigheterna anföra riksdagens revisorer, att den varierat mellan 5 månader och 2 år, vilket anges i allmänhet hava berott på otillräcklig arbetskraft hos överstyrelsen för granskning av ritningar m. m. I anledning av detta revisorernas påpekande tillåter sig överstyrelsen erinra därom, att det på grund av det stora antal byggnadsärenden, som inkommit till överstyrelsen, icke varit möjligt att utföra granskningsarbetena så snabbt som önskligt hade varit. Detta har överstyrelsen upprepade gånger i underdåniga yttranden framhållit, och Kungl. Maj:t har ock anvisat medel till anskaffande av tillfällig arbetskraft för vissa, kortare tider. En undersökning, som överstyrelsen med ledning av sina diaries verkställt för tiden 1 juli 1936—31 oktober 1938 visar, att ärendena för behandling inom överstyrelsen i medeltal krävt en tid av 3 ½ månader. Den kortaste behandlingstiden har uppgått till 7 dagar och den längsta till, såsom riksdagens revisorer framhålla, omkring 2 år. De ärenden, som krävt den längsta tiden, hava i regel befunnit sig i ett så outrett och otillfredsställande skick, att de

måst återremitteras till skoldistriktet, varvid det inträffat, att ärendena återkommit till överstyrelsen först efter flera månaders, ja, i något fall först efter mer än ett års förlopp.

Riksdagens revisorer ifrågasätta vidare, om det kan anses lämpligt, att olika myndigheter besluta i byggnadsfrågorna, då därigenom svårigheter måste uppstå att erhålla enhetlig överblick över och behandling av dessa ärenden. I anledning härav vill överstyrelsen framhålla, att om riksdagen skulle finna, att även de ärenden, som enligt nu gällande författning avgöras av länsstyrelserna, böra handläggas av överstyrelsen, kräves en mot det därigenom ökade antalet ärenden svarande förstärkning av överstyrelsens arbetskrafter.

I detta sammanhang har utskottet till behandling upptagit en inom andra kammaren av herr *E. Ericsson* i Sörsjön väckt motion (II: 36), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av nu gällande bestämmelser angående statsbidrag för anordnande av undervisningslokaler för folkskoleväsendet att 75 procent i bidrag må utgå å godkända byggnadskostnader även vid reparation av förut befintliga lokaler.

Till stöd för detta yrkande har anförts bland annat:

De år 1935 av riksdagen antagna bestämmelserna angående statsbidrag till anordnande av undervisningslokaler för folkskoleväsendet blevo av sådan innebörd, att statsbidrag ej kan medgivas för reparation av redan befintliga lokaler, utan utgår sådant endast då nybyggnad skall ske. Ehuru förevarande bestämmelser icke varit i tillämpning under så lång tid torde dock så pass erfarenhet hava vunnits att man med ledning härav kan hava anledning ifrågasätta, huruvida icke en ändring redan nu bör vidtagas i grunderna för utanordnande av statsbidrag.

Det är ganska naturligt att kommunerna vid fråga om lösande av uppgiften att åstadkomma lämpliga och nödvändiga undervisningslokaler äro angelägna efterse, att största möjliga ekonomiska fördel vinnes för den egna kommunen, och i flertalet fall torde detta i och för sig vällovliga syftemål bäst kunna realiserats genom nybyggnad, för vilket statsbidrag erhålles å de godkända byggnadskostnaderna med 75 procent. Därför blir det oftast en trängande angelägenhet för vederbörande att i görligaste mån söka förhindra att förut befintliga otillfredsställande undervisningslokaler genom reparation och ombyggnad försättas i för skolundervisningen acceptabelt och lagenligt skick, enär detta i regel ställer sig ekonomiskt ofördelaktigare för kommunerna.

De företeelser av den beskaffenhet, varom här är fråga, skulle kunna med fördel för både staten och kommunerna bortelimineras, om bestämmelserna angående statsbidrag ändrades på så sätt, att samma procentuella bidrag som nu utgår för nybyggnad finge tillgodogöras skoldistriktet även vid reparation av lokaler som redan finnas. Härvid avses icke sådana mindre reparationer, vilka årligen kunna komma i fråga för underhåll av undervisningslokaler, utan reparation av mera omfattande beskaffenhet för iordningställande av tjänligare lokaler.

Utskottet.

Såsom av revisorernas anförande framgår beräknades i samband med statens övertagande av vissa utgifter för folkskoleväsendet kostnaderna för nya skollokaler under närmast följande tioårsperiod till 20 miljoner kro-

nor, av vilket belopp staten skulle bidra med 75 procent eller 15 miljoner kronor. Det hade emellertid visat sig, att anspråken på nya undervisningslokaler tagit en sådan omfattning, att redan efter två budgetår bidrag beviljats å kostnadsbelopp, vilka betydligt överstege, vad som beräknades för den närmaste tioårsperioden.

Med hänsyn till de stora kostnader, som sålunda komma att för framtiden vila å statsverket för uppförande av nya undervisningslokaler vid folkskoleväsendet, vill utskottet framhålla, att det självfallet är av synnerlig vikt att länsstyrelserna och skolöverstyrelsen vid handläggningen av frågorna om statens bidrag till nya skolhus pröva och granska inkomna ansökningar med särskilt aktgivande på att söka i möjligaste mån begränsa kostnaderna och beskära anslagskraven. Skolöverstyrelsen har i sitt ovannämnda yttrande lämnat en ingående redogörelse för ifrågavarande ärendens handläggning inom överstyrelsen och framhållit, att byggnadsärendena underkastades en mycket ingående granskning innan de överlämnades till Kungl. Maj:t för prövning och avgörande. Utskottet förväntar emellertid, att såväl skolöverstyrelsen som länsstyrelserna efter de av revisorerna gjorda påpekandena skola inom ramen av nu gällande föreskrifter ytterligare skärpa sin uppmärksamhet vid prövningen av berörda frågor och härvid särskilt beakta att nybyggnadsföretag icke böra komma till stånd i sådana fall, där dylika åtgärder skulle bliva ägnade att konservera en mindre ändamålsenlig skolorganisation och försvåra en måhända önskvärd centralisering av skolväsendet i ett skoldistrikt. Jämlikt gällande bestämmelser åligger det statens vederbörande folkskolinspektörer att vid granskning av de i ansökningshandlingarna lämnade uppgifterna jämväl beakta huruvida ifrågasatta byggnadsarbeten äro med hänsyn till organisationen av distriktets skolväsende i övrigt ändamålsenliga. Utskottet vill understryka vikten av att folkskolinspektörerna med största uppmärksamhet iakttaga dessa förhållanden. Utskottet har anledning förutsätta, att skolöverstyrelsen i anledning av revisorernas påpekanden hos folkskolinspektörerna ytterligare inskräper nödvändigheten av ett befrämjande av rationaliseringssträvandena på nu ifrågavarande område.

Vidkommande revisorernas uttalande i fråga om en eventuell centralisering av beslutanderätten i nybyggnadsfrågorna skulle det, därest en dylik åtgärd befundes böra komma till stånd, ligga närmast till hands att från länsstyrelserna överflytta handläggningen av dessa ärenden till skolöverstyrelsen. Härför skulle emellertid, såsom överstyrelsen framhållit, krävas en mot det därigenom ökade antalet ärenden svarande förstärkning av överstyrelsens arbetskrafter. Detta spörsmål synes utskottet lämpligen böra upptagas till prövning i samband med frågan angående skolöverstyrelsens organisation, vilket spörsmål — sedan två nyligen avgivna särskilda sakkunnigbetänkanden avgivits i ämnet — redan är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet.

Vad slutligen angår den av revisorerna berörda frågan angående statsbidrag för reparation av skolbyggnader och det i motionen II: 36 i ämnet framställda yrkandet vill utskottet erinra, att jämlikt § 13 i kungörelsen nr 45/1936 angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet skoldistrikt äger åtnjuta årligt underhålls- och materielbidrag av statsmedel med 50 kronor för varje lokal, som tillhör distriktet, och med 25 kronor för varje av distriktet förhyrd lokal. Motionären har föreslagit sådan ändring av gällande bestämmelser att statsbidrag skulle utgå med 75 procent av byggnadskostnader vid reparation av förut befintliga lokaler. Ett bifall till motionärens förslag skulle med säkerhet medföra kostnader av betydande storleksordning för statsverket. På grund härav och då jämlikt ovannämnda bestämmelser statsbidrag utgår till underhåll av undervisningslokaler, får utskottet avstyrka bifall till motionen II: 36. Utskottet kommer i nästföljande punkt att göra hemställan beträffande nämnda motion.

Med hänsyn till vad utskottet sålunda anfört har utskottet icke funnit sig böra i anledning av revisorernas förevarande uttalande för närvarande påkalla särskild åtgärd från riksdagens sida.

Vad i ärendet förekommit har utskottet likväl icke velat underlåta att för riksdagen

omförmåla.

4:o) Motion angående viss ändring av gällande bestämmelser om statsbidrag för anordnande av undervisningslokaler för folkskoleväsendet.

Utskottet.

Med hänvisning till vad utskottet här ovan under punkt 3:o) anfört beträffande motionen II: 36 får utskottet hemställa,

att motionen II: 36 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 26 maj 1939.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Gränebo, Johansson* i Fredrikslund, *Oscar Olsson, Nilsson* i Landeryd, *Bergström, Gustafsson* i Benestad, *Pauli, Ström* i Lidköping, *Lindström, Bäcklund, Bergman* och *Domö*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist, Danielsson, Persson* i Falla, *Jonsson* i Eskilstuna, *Ward, Weijne, Andersson* i Södergård, *Andersson* i Malmö och *Hansson* i Rubbestad.

Bilaga.

P. M.

angående inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningar rörande utbetalda byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler samt de skäl, på vilka dessa anmärkningar äro grundade.

Frågan angående skoldistriktens rätt till byggnadsbidrag för sådana klassrum eller gymnastikrum, vilka äro belägna i skolhus uppförda före den 1 juli 1912 men som tillkommit genom senare vidtagen om- eller tillbyggnad, har vid flera tillfällen varit föremål för administrativ domstols prövning. Sålunda har regeringsrätten genom utslag den 2 september 1937 (årsboken ref. 44) tagit ställning till nu ifrågavarande spörsmål. Då detta utslag varit av grundläggande betydelse för den tolkning av förenämnda föreskrifter, vilken kommit till uttryck i de av riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna, synes en närmare redogörelse för de omständigheter, som i förenämnda fall föranlett regeringsrättens ställningstagande, vara erforderlig.

Folkskolestyrelsen i E. distrikt hade hos vederbörande länsstyrelse anhållit om byggnadsbidrag för bland annat ett gymnastikrum i M. folkskola, ett klassrum och ett gymnastikrum i K. skola samt ett klassrum i Ö. folkskola. Skolstyrelsen hade därvid uppgivit, att ifrågavarande lokaler första gången tagits i bruk, gymnastikrummet i M. folkskola höstterminen 1932, de två rummen i K. skola höstterminen 1930 och klassrummet i Ö. folkskola höstterminen 1919, samt att i envar av skolorna ett klassrum tagits i bruk första gången före den 1 juli 1912. Rörande tillkomsten av de rum, för vilka byggnadsbidrag begärdes, hade vidare meddelats, att gymnastikrummen i M. och K. skolor erhållits genom påbyggnad av skolhusen och tillvaratagande av där befintliga vindsutrymmen, att klassrummet i K. skola tillkommit genom omändring av en lärarinnebostad och ett kapprum i skolhuset samt att klassrummet i Ö. skola erhållits genom omändring av en slöjdsal, därvid ny sådan inretts å skolhusets vind.

Sedan länsstyrelsen lämnat ansökningen utan bifall, hade folkskolestyrelsen besvärat sig hos Kungl. Maj:t och — under erinran om att skoldistriktet för om- och tillbyggnad av äldre skolhus i och för åstadkommande av bland annat ytterligare undervisningslokaler utbetalt för Ö. skolhus 7,639 kronor, för K. skolhus 8,650 kronor och för M. skolhus 15,679 kronor — anfört bland annat, att med länsstyrelsens tolkning av bestämmelserna statsbidrag skulle utgå endast för undervisningslokaler i efter den 1 juli 1912 helt nybyggda eller tillbyggda skolhus, såvida i det senare fallet undervisningslokalerna förlagts till själva tillbyggnaden.

I över besvären infordrat utlåtande anförde skolöverstyrelsen, att överstyrelsen i avsaknad av säker vägledning av den utredning, som föregått bestämmelsernas utfärdande, måste känna en viss tveksamhet vid ståndpunkttagandet i sådana ärenden, där tvist uppstått i fråga, huruvida och från vilken tidpunkt skoldistrikt rätteligen kunde anses vara berättigat erhålla statsbidrag för klassrum och gymnastikrum, som anordnats i den 1 juli 1912 befintligt skolhus genom därefter vidtagna förändringar av det samma. Emellertid hade överstyrelsen vid övervägandet av hithörande

spörsmål för sin del funnit sig böra intaga följande ståndpunkt. Därest i ett skolhus, uppfört före den 1 juli 1912, funnits sådant oanvänt utrymme, som senare genom vissa mindre arbeten t. ex. genom uppsättande av en vägg, upptagande av fönster, utförande av inredningsarbeten, såsom invändig brädfodring och målning o. dyl., kunnat apteras till klassrum eller gymnastikrum, borde enligt överstyrelsens mening byggnadsbidrag icke utgå. I sådana fall åter, där gymnastik- eller klassrum i sådant skolhus tillkommit genom verklig om- eller tillbyggnad, borde däremot skoldistrikt anses berättigat till byggnadsbidrag. Till sådan ombyggnad syntes enligt överstyrelsens uppfattning böra räknas sådan förändring, varigenom nya undervisningslokaler av här ifrågavarande beskaffenhet tillkommit genom utökning av byggnadskroppens storlek. Vissa gränsfall, där det kunde bliva svårt att avgöra, huruvida de företagna ändringarna borde betraktas såsom om- eller tillbyggnad eller icke, kunde emellertid förekomma. Ett sådant fall kunde t. ex. anses föreligga, då i ett skolhus funnits ett oanvänt vindsutrymme, vilket till följd av skolans utveckling tagits i anspråk för anordnande av nya lokaler. Hade sådana kunnat åstadkommas genom vidtagande allenast av mindre omfattande arbeten, syntes i enlighet med vad överstyrelsen anfört statsbidrag icke böra utgå. Hade däremot mera omfattande ändringsarbeten i form av påbyggnad av skolhuset måst utföras, syntes det överstyrelsen berättigat, att statsbidrag beviljades skoldistriktet. Då i ett skolhus, uppfört före den 1 juli 1912, funnits tjänstebostäder, som vid en senare tidpunkt tagits i anspråk för anordnande av nya lärosalar eller gymnastikrum, hade skoldistriktet därigenom påtagit sig kostnader icke blott för dessa undervisningslokalers iordningställande utan jämväl för anskaffande av nya tjänstebostäder eller ock för kontant bostadsersättning åt lärarna. Detsamma gällde, om ett skoldistrikt låtit omändra till en skolanläggning hörande särskilt tjänstebostadshus till undervisningslokaler. Därest nya klassrum eller gymnastikrum tillkommit genom dylika åtgöranden, borde skoldistriktet vara berättigat till byggnadsbidrag. I föreliggande fall hade gymnastikrummet i M. skola åstadkommits genom att taket lyfts och byggnadens höjd ökats. I enlighet med de allmänna synpunkter, överstyrelsen framfört, ansåge överstyrelsen, att skoldistriktet vore berättigat till statsbidrag för ifrågavarande gymnastikrum. Överstyrelsen ansåge, att byggnadsbidrag jämväl borde utgå till det i K. skola befintliga klassrummet, vilket åstadkommits därigenom, att en lärarinnebostad tagits i anspråk och omändrats. Vidkommande det vid K. skola anordnade gymnastikrummet syntes däremot byggnadsbidrag för detta icke böra medgivas, enär någon påbyggnad av skolhuset icke ägt rum utan endast golv och innertak anbringats samt vissa förstärkningsarbeten vidtagits. Vad slutligen Ö. skola beträffade, hade en förutvarande slöjdsal omändrats till klassrum. Överstyrelsen kunde för sin del icke anse, att skoldistriktet vore berättigat till statsbidrag för denna lokal.

Statskontoret, vars utlåtande jämväl inhämtades, avstyrkte bifall till besvären samt anförde till stöd härför, bland annat, följande. De sakkunniga för statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet m. m. hade framhållit att, därest en bidragsberättigad lokal under bidragstiden stått oanvänd någon tid, denna tid själfvallet skulle inräknas i bidragstiden, samt gjort gällande, att fastställande av byggnadens ålder i allmänhet icke kunde antagas komma att möta några svårigheter. De sakkunniga hade således ansett *byggnadens* — och icke den enskilda lokalens ålder

såsom det avgörande för rätten till statsbidrag, ehuru denna uppfattning icke kommit till uttryck i författningstexten. Statskontoret erinrade vidare, att riksdagen vid ärendets behandling funnit ett förtydligande uttalande vara erforderligt för sådant fall, då en skolbyggnad successivt tagits i bruk. Enligt riksdagens förmenande vore i dylikt fall det ändamålsenligaste och samtidigt överskådligaste beräkningssättet, att bidragstiden beräknades löpa från den tidpunkt, då någon del av vederbörande skolbyggnad tagits i bruk. I anslutning till riksdagens ovannämnda uttalande hade i § 11 mom. 3 stadgats, att bidragstiden för samtliga klassrum och gymnastikrum, vilka tillhörde samma skolhusanläggning och vore samtidigt uppförda, räknades från den tidpunkt, då sådan lokal inom anläggningen först tagits i bruk. Med den utformning, som givits åt denna bestämmelse, syntes det ligga nära till hands att tolka bestämmelsen på sådant sätt, att det vore det enskilda klass- och gymnastikrummets ålder, som vore avgörande för bidragsrättens inträde. Hade emellertid avsikten verkligen varit att åstadkomma en modifikation i det konstitutiva stadgandet rörande bidragsrätten, hade detta bort komma till direkt uttryck åtminstone i riksdagens motivering för ifrågavarande stadgande. Statskontoret ansåg med stöd av vad sålunda anförts, att bidrag icke kunde utgå för klass- eller gymnastikrum i en före den 1 juli 1912 i bruk tagen skolbyggnad även om klass- eller gymnastikrummet tillkommit efter nämnda tidpunkt vare sig genom omändring av tidigare lärarbostad, vindsutrymmen eller dylikt eller genom utökning av själva byggnadskroppen. Endast för det fall, då tillbyggnad utgjordes av en ny självständig byggnadskropp, som av lämplighetsskäl eller annan orsak mera löst förenats med det ursprungliga skolhuset, kunde, enligt statskontorets mening, byggnadsbidrag enligt ifrågavarande författningsrum utgå. Däremot kunde statskontoret icke tillstyrka bidrag i sådana fall, då i en före den 1 juli 1912 befintlig byggnad byggnadskroppen utökats medelst påbyggnad.

Enligt ovannämnda utslag den 21 september 1937 fann regeringsrätten ej skäl göra ändring i länsstyrelsens beslut.

Liknande ärenden hava därefter i ett flertal fall varit föremål för prövning hos regeringsrätten, utan att regeringsrätten därvid funnit skäl frånga sin principiella ståndpunkt i sakfrågan.

Med stöd av bestämmelserna i nämnda kungörelse och den tolkning regeringsrätten givit dessa bestämmelser, har inom riksräkenskapsverket framställt ett stort antal anmärkningar mot länsstyrelsers beslut angående tillerkännandet av byggnadsbidrag till redan befintliga undervisningslokaler. Sålunda hava hittills framställts anmärkningar mot beviljade byggnadsbidrag för redovisningsåret 1936/37 till 1,643 lokaler med ett anmärkt belopp av tillhoppa 242,129 kronor. Tages hänsyn till antalet år, under vilka de anmärkta bidragen skolats utgå, därest icke rättelse vinnes, uppgå de sammanlagda bidragsbeloppen till 3,438,404 kronor.

Granskningen av bidragen har försenats på grund av att räkenskaperna i regel ej lämnade detaljerade uppgifter rörande arten av de undervisningslokaler, vartill länsstyrelserna beviljat byggnadsbidrag, varför från länsstyrelserna måst införskaffas särskilda uppgifter i berörda hänseenden. Det torde därjämte få erinras, att ytterligare anmärkningar kunna framkomma vid den fortgående granskningen av länsstyrelsernas räkenskaper. Stockholms stads rekvisitioner av byggnadsbidrag hava ännu icke slutbehandlats inom statskontoret. Staden har endast uppburit vissa belopp i avräkning,

varför någon granskning av ifrågavarande byggnadsbidrag från riksräkenskapsverkets sida hittills icke varit möjlig.

De sålunda inom riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna kunna med hänsyn till arten uppdelas i vissa grupper, nämligen:

A) *Ombyggnad inom den ursprungliga byggnadskroppen.*

B) *Tillbyggnad av byggnadskroppen* och

C) *Såväl om- som tillbyggnad.*

Grupp A kan uppdelas i följande underavdelningar:

1) Ombyggnad eller modernisering av förut befintliga klassrum och gymnastikrum.

2) Inredning till klassrum och gymnastikrum av förut till undervisningslokaler ej använda utrymmen såsom vindsutrymmen etc.

3) Omändring till klassrum eller gymnastikrum av för andra undervisningsändamål använda utrymmen såsom specialrum, slöjdsalar och rum för undervisning i hushållsgöromål.

4) Omändring till klassrum och gymnastikrum av tjänstebostäder.

Grupp B kan uppdelas i två avdelningar:

1) Tillbyggnad av byggnadskroppen i höjdded (en eller flera våningar).

2) Tillbyggnad i sidled (förlängning m. m.).

Grupp C slutligen omfattar fall, där såväl om- som tillbyggnad förekommit, såsom då den gamla byggnaden delvis nedrivits och en ny byggnad uppförts med utnyttjande av den förra byggnadens grund, ytterväggar m. m.

Undervisningslokaler, som avses i riksräkenskapsverkets anmärkningar angående byggnadsbidrag för redovisningsåret 1936/37 till redan befintliga undervisningslokaler, hava, fördelade efter ovan angivna grunder, sammanställts i nedanstående tablå:

<i>A) Ombyggnad inom den ursprungliga byggnadskroppen.</i>			
1) Ombyggnad eller modernisering av förut befintliga klassrum och gymnastikrum			222
2) Inredning till klassrum och gymnastikrum av förut till undervisningslokaler ej använda utrymmen såsom vindsutrymmen etc.			193
3) Omändring till klassrum eller gymnastikrum av för andra undervisningsändamål använda utrymmen såsom specialrum, slöjdsalar och rum för undervisning i hushållsgöromål			62
4) Omändring till klassrum och gymnastikrum av tjänstebostäder	566	1,043	
<i>B) Tillbyggnad av byggnadskroppen.</i>			
1) Tillbyggnad i höjdded (en eller flera våningar)		171	
2) Tillbyggnad i sidled (förlängning m. m.)		208	379
<i>C) Såväl om- som tillbyggnad.</i>			
			221
			<hr/> Summa 1,643

Lokalernas fördelning å olika län framgår närmare av nedanstående tabell:

Fördelning av undervisningslokaler, som avses i riksräkenskapsverkets
anmärkningarna angående byggnadsbidrag för redovisningsåret
1936/37 till redan befintliga undervisningslokaler.

Antal lokaler, anmärkningarna avse:

L ä n	Grupp A				Grupp B		Grupp C	S:a
	1	2	3	4	1	2		
Stockholms	3	10	4	18	7	—	2	44
Uppsala	5	8	2	27	2	2	7	53
Södermanlands	—	2	1	16	—	—	9	28
Östergötlands	8	6	9	39	6	—	22	90
Jönköpings	—	11	—	4	16	7	—	38
Kronobergs	4	3	—	2	—	—	—	9
Kalmar	3	6	3	30	3	13	6	64
Gotlands	—	2	1	15	—	2	1	21
Blekinge	2	2	1	14	7	6	—	32
Kristianstads	18	9	2	49	12	19	5	114
Malmöhus	13	8	1	20	14	20	12	88
Hallands	4	1	—	11	1	7	—	24
Göteborgs och Bohus	9	5	6	36	5	9	9	79
Älvsborgs	7	10	4	42	6	8	3	80
Skaraborgs	28	16	3	25	1	26	29	128
Värmlands	45	32	10	60	7	32	23	209
Örebro	6	16	2	32	20	3	—	79
Västmanlands	13	4	5	11	2	10	5	50
Kopparbergs	6	2	1	11	11	24	13	68
Gävleborgs	3	9	—	31	25	8	10	86
Västernorrlands	—	10	2	10	—	—	12	34
Jämtlands	11	9	1	25	15	7	9	77
Västerbottens	21	8	1	9	7	1	32	79
Norrbottnens	13	4	3	29	4	4	12	69
Summa	222	193	62	566	171	208	221	1,643

Förklaring över beteckningarna:

Grupp A. Ombyggnad inom den ursprungliga byggnadskroppen.

- Kol. 1. Ombyggnad eller modernisering av förut befintliga klassrum och gymnastikrum.
 Kol. 2. Inredning till klassrum och gymnastikrum av förut till undervisningslokaler ej använda utrymmen såsom vindsutrymmen etc.
 Kol. 3. Omändring till klassrum och gymnastikrum av för andra undervisningsändamål använda utrymmen såsom specialrum, slöjdsalar och rum för undervisning i hushållsgöromål.
 Kol. 4. Omändring till klassrum och gymnastikrum av tjänstebostäder.

Grupp B. Tillbyggnad av byggnadskroppen.

- Kol. 1. Tillbyggnad i höjdlid (en eller flera våningar).
 Kol. 2. Tillbyggnad i sidled (förlängning m. m.).

Grupp C. Såväl om- som tillbyggnad.

I denna grupp hava upptagits fall, då såväl om- som tillbyggnad förekommit, såsom då den gamla byggnaden delvis nedrivits och en ny byggnad uppförts med utnyttjande av den förra byggnadens grund, ytterväggar m. m.

I detta sammanhang torde jämväl böra omnämnas, hurusom revisionen iakttagit fall, då länsstyrelserna beviljat skoldistrikt byggnadsbidrag för längre tid än gällande bestämmelser medgiva. Sådana fall äro t. ex., då i ett skolhus, uppfört efter den 1 juli 1912, klassrum eller gymnastikrum ombyggt eller reparerats. Vid beviljande av byggnadsbidrag har vid flera sådana tillfällen ansetts, att den ombyggda skolsalen tagits i bruk vid tidpunkten för ombyggnaden, ehuru jämlikt 11 § 3 mom. tiden bort räknas från den tidpunkt, då någon lokal inom det gamla skolhuset första gången togs i anspråk. Ett exempel härå må anföras.

I ett skolhus, som uppfördes år 1920, ombyggdes två klassrum år 1931. Länsstyrelsen har beviljat byggnadsbidrag för nämnda klassrum under 24 år räknat från år 1931 under åren 1936/37—1955/56 eller 20 år med 6,000 kronor (20×300). Bidragsperioden hade emellertid rätteligen bort räknas med utgångspunkt från år 1920 eller under allenast tiden 1936/37—1944/45, utgörande 9 år med sammanlagt 2,700 (9×300). Anmärkning mot beslutet har emellertid ej nu kunnat framställas, då bidrag i allt fall skall utgå under de närmaste åren. Riksräkenskapsverket kan i dylikt fall allenast tillskriva vederbörande länsstyrelse och påpeka det felaktiga i beslutet. Riksräkenskapsverket har däremot icke ansett sig äga befogenhet påfordra en ändring av länsstyrelsens beslut, enär ej samtidigt krav på återbetalning av medel kunnat framställas. Det vore emellertid önskvärt att ämbetsverket erhöle dylik befogenhet, varigenom feLEN kunde rättas kort tid efter deras upptäckande. Stockholm den 8 mars 1939.

E. SANDBERG.